

אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה למדע המדינה
מגמת תקשורת ציבורית

תולדות אמצעי התקשורת בעולם ובישראל (71-149-01)
קורס חובה - שנתי (2 ש"ש) – ב.א.
תשס"ז

מרצה: ד"ר נאוה כהן-אביגדור

שעות קבלה: יום א' 15:00 – 16:00; יום ג' 13:00 – 14:00 (בתיאום מראש).
משרדי מגמת תקשורת, בניין 109, חדר 7.
navashe@zahav.net.il, 09-7445034, 0505-957754

תיאור הקורס ומטרותיו

הקורס יעסוק בצמיחה ובהתפתחות של אמצעי התקשורת מתוך דגש על ההיבט ההיסטורי – הן ברמה העולמית והן ברמה הישראלית. הקורס יבחן את ההשלכות התרבותיות, הפוליטיות, הכלכליות והחברתיות הנובעות מהתפתחותם של אמצעי התקשורת ואת השפעתן הישירה והעקיפה של השלכות אלו הן על החברה והן על הפרט.

הנושאים השונים ישלימו תמונה כוללת של סוגי תקשורת לאורך ההיסטוריה האנושית – אוראלית, חזותית וטקסטואלית – מעידן של קולות ראשוניים ועד לעידן המדיה החדשים.

לאורך הקורס תוצגנה השוואות בין סוגי תקשורת, בין ציביליזציות ותרבויות ובין מדיה שונים, כאשר התפתחות התקשורת הישראלית תיבחן ביחס להתפתחות התקשורת העולמית. כמו כן, יערכו השוואות בין שלבים/אירועים בתחום התקשורת מן העבר לעומת עידן המדיה הנוכחי, זאת במטרה ללמוד מן ההיסטוריה ולבחון האם הידע והלקחים שנצברו מיושמים (במלואם או בחלקם) כיום.

הפן הטכנולוגי יהווה נדבך חשוב בבניית המסגרת התיאורטית של הקורס ובחינתן של טכנולוגיות התקשורת תהיה חלק אינטגרלי מהדיון בסוגיות השונות.

דרישות הקורס

קריאה: הסטודנטים יתבקשו לקרוא את הביבליוגרפיה הרלוונטית לקראת כל הרצאה (ייתכנו שינויים קלים ברשימת הקריאה, בהתאם לפרסומים חדשים).

מבחנים:

א. מבחן מושגים (מבחן אמריקאי, ללא חומר עזר) בסוף סמי' א' – 30%. המבחן יכלול 25 מושגים (מתוך רשימה של 100 מושגים שתחולק לסטודנטים בתחילת הקורס). הלימוד למבחן זה עצמי (מתוך רשימת הקריאה בסילבוס: אמצעי התקשורת בעולם, חלקים א' – ד'). משך המבחן: שעה וחצי. ציון עובר: 70.

ב. מבחן (פתוח) בסוף סמי' ב' (עם חומר עזר) – 70%. המבחן יכלול את כל החומר הנלמד בקורס לאורך השנה: הרצאות, דיונים כיתתיים וביבליוגרפיה. המבחן יורכב משאלה אינטגרטיבית רחבה, במסגרתה תיבחן מידת בקיאותכם בנושאי הקורס וכן יכולת ניתוח אישית והשוואה בין התפתחות התקשורת בארץ ובעולם. משך המבחן: שעתים.

נושאי השיעורים ורשימת הקריאה

אמצעי התקשורת בעולם

א. מבוא: למה חשוב ללמוד בעידן המדיה החדשים את ההיסטוריה של התקשורת? (2 שיעורים)

קריאה

1. סילברסטון, ר. (2006). מדוע ללמוד מדיה? תל-אביב, רסלינג, עמ' 7 – 15 (הקדמה מאת אשורי, ת.).
שמור מדעי המדינה לפי סיל.מד (1109408)

2. דרור, י. (2006). הפוליטיקה של הטכנולוגיה. תל-אביב, מפה, עמ' 131 – 141 (ארכיטקטורה היא פוליטיקה).

בספריה למידענות: 303.483 דרו.פו (1105183) (הוזמן לספריה למדעי החברה 19.9.06) וגם תדפיס 10959 (1116753)

3. Briggs, A. and Burke, P. (2002). A Social History of the Media – From Gutenberg to the Internet. UK, Polity Press pp.1 – 14 (Introduction).
302.2309 BRI (1116801) וגם תדפיס 11003 (1116845)

ץ. מסגרות תיאורטיות לניתוח הצמיחה וההתפתחות של אמצעי התקשורת (2 שיעורים)

קריאה

1. דרור, י. (2006). הפוליטיקה של הטכנולוגיה. תל-אביב, הוצאת מפה, עמ' 8 – 23 (הקדמה).
בספריה למידענות: 303.483 דרו.פו (1105183) (הוזמן לספריית מדעי החברה 19.9.06) וגם תדפיס 10960 (1116758)

2. בלונדהיים, מ. ושיפמן, ל. (2003). "מהדינוזאור לעכבר: האבולוציה של טכנולוגיות תקשורת", פתו"ח, גיליון 5, עמ' 22 - 63.

כתב עת בספריה למדעי החברה וגם תדפיס 9518 (583575), חוברת להשאלה באולם שמורים

3. כהן-אביגדור, נ. וליימן-ווילציג, ש. (2003). "מודל מחזור-חיים טבעי של התפתחות מדיה חדשים: מאבקי הישרדות בין מדיה שונים בעידן האינטרנט", פתו"ח, גיליון 5, עמ' 64 - 91.
כתב עת בספריה למדעי החברה, חוברת להשאלה באולם שמורים

קיים גם באנגלית:

Sam Lehman-Wilzig & Nava Cohen-Avigdor (2004). "The Natural Life Cycle of New Media Evolution: Inter-Media Struggle for Survival in the Internet Age", new media & society, vol. 6, No. 6, pp. 707 - 730.

תדפיס 11018 (1118185) וגם Journal+EJournal

4. כספי, ד. (1993). "מודל היסטורי של התפתחות אמצע"ת", בתוך כספי, ד. תקשורת המונים. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה. כרך א', עמ' 115 - 117.
שמור מדעי המדינה לפי כספ. תק (216011) וגם תדפיס 10836 (1115662)

ג. תקשורת אוראלית, טקסטואלית, חזותית

* קרולי, ד. והאייר, פ. (1995). "התקשורת בהיסטוריה – טכנולוגיה, תרבות, מדע": סקירה היסטורית. תקשורת המונים (מקראה), עורך: כספי, ד. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 12 – 25. [ניתן לקרוא את המקור באנגלית]

שמור מדעי המדינה לפי כספ. תק (216011)

ג1. תקשורת אוראלית (שיעור 1)

קריאה

1. מקלוהן, מ. (1964, תרגום לעברית: 2003) להבין את המדיה, תל-אביב, בבל, עמ' 355 – 367 (רדיו).
[ניתן לקרוא את המקור באנגלית]
שמור מדעי המדינה לפי מקל.לה (543452)

2. כספי, ד. (1993). תקשורת המונים. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה. כרך א', עמ' 98 – 100 (תקשורת אוראלית); 170 – 185 (הרדיו).
שמור מדעי המדינה לפי כספ. תק (216011)

3. ליימן-ווילציג, ש. (1994). המדריך השימושי לתקשורת. תל-אביב: ועדים, עמ' 55 - 60 (הקול והרדיו).
שמור מדעי המדינה לפי לימ.מד (245800)

4. Winston, B. (2000). Media Technology and Society – A History: From the Telegraph to the Internet. London and New York, Routledge pp. 19 – 29 (the Telegraph); 30 – 50 (the Telephone).

302.23 WIN (422267) (1998)

ג2. תקשורת טקסטואלית (2 שיעורים)

קריאה

1. Briggs, A. and Burke, P. (2002). A Social History of the Media – From Gutenberg to the Internet. UK. Polity Press pp.15 – 24.

תדפיס 11003 (1116845) וגם 302.2309 BRI (1116801)

2. מקלוהן, מ. (מקור: 1964, תרגום לעברית: 2003) להבין את המדיה, תל-אביב, בבל, עמ' 240 – 256.
[ניתן לקרוא את המקור באנגלית]

שמור מדעי המדינה לפי מקל.לה (543452)

3. כספי, ד. (1993). תקשורת המונים. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה. כרך א', עמ' 100 – 108 (הכתב והדפוס).

שמו מדעי המדינה לפי כספ. תק (216011) וגם תדפיס 4804 (288801)

4. ליימן-ווילציג, ש. (1994). המדריך השימושי לתקשורת. תל-אביב, ועדים, עמ' 37 – 38, 48 – 51 (הדפוס והספר).

שמו מדעי המדינה לפי לימ.מד (245800)

5. לימור, י. ומן, ר. (1997). "העיתונות הכתובה בעולם ובישראל: ציוני דרך", בתוך: עיתונאות, תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 19 – 35 (תולדות העיתונות בעולם).

שמו מדעי המדינה לפי לימ.עת (356083)

3. תקשורת חזותית (2 שיעורים)

קריאה

1. מקלוהן, מ. (1964, תרגום לעברית: 2003) להבין את המדיה, תל-אביב, בבל, עמ' 338 – 354 (קולנוע); 368 – 404 (טלוויזיה). [ניתן לקרוא את המקור באנגלית]

שמו מדעי המדינה לפי מקל.לה (543452)

2. כספי, ד. (1993). תקשורת המונים. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה. כרך א', עמ' 150 – 169 (הקולנוע); 186 - 201 (הטלוויזיה).

שמו מדעי המדינה לפי כספ. תק (216011)

3. ליימן-ווילציג, ש. (1994). המדריך השימושי לתקשורת. תל-אביב, ועדים, עמ' 63 - 84 (תקשורת חזותית אלקטרונית: טלוויזיה ומחשב).

שמו מדעי המדינה לפי לימ.מד (245800)

4. ריינגולד, ה. (2001). "בעלי הזון והתלכדויות: ההיסטוריה המקרית של הרשת" בתוך: שגור, ד. (עורך), אינטרנט: תקשורת, חברה ותרבות. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 84 – 136. [ניתן לקרוא את המקור באנגלית]

שמו מדעי המדינה לפי אונ.תק (321736)

5. Landow, G. P. (2000). "Hypertext as Collage-Writing". In: The Digital Dialectic – New Essays on New Media (Lunenfeld, P. ed.). The MIT Press, Cambridge, Massachusetts pp. 150 – 170.

1116710) 10956 וגם תדפיס 303.4834 DIG (479671) בספריה לפילוסופיה וגם תדפיס 10954 (1116703)

ד. השלכות תרבותיות, פוליטיות, כלכליות וחברתיות הנובעות מהתפתחות אמצעי התקשורת
(5 שיעורים)

קריאה

1. Eisenstein, E. (1983). "The Expanding Republic of Letters". The Printing Revolution in Early Modern Europe. UK, Cambridge University Press pp. 92 – 107.

בספריה: מידענות, היסטוריה (1983) (14832) וגם תדפיס 10954 (1116703)

בספריה למדעי החברה: (497279) 655.14 EIS (1993)

2. Deibert, J. R. (1997). "Print and the Medieval to Modern World Order Transformation: Changes to Social Epistemology". Parchment, Printing, and Hypermedia. NY Columbia University Press pp. 94 – 110.

שמו מדעי המדינה לפי POL (497279)

3. Starr P. (2004). "The Advent of the Media". In: The Creation of the Media – Political Origins of Modern Communications. U.S.A, Basic Books pp.385 – 402.

תדפיס 10955 (1116707) וגם 302.230973 STA (1094244) בספריה למידענות

4. סילברסטון, ר. (2006). מדוע ללמוד מדיה? תל-אביב, רסלינג, עמ' 57 – 71 (רטוריקה); 197 – 207 (זיכרון). [ניתן לקרוא את המקור באנגלית]

שמו מדעי המדינה לפי סיל.מד (1109408)

5. דרור, י. (2006). הפוליטיקה של הטכנולוגיה. תל-אביב, מפה, עמ' 24 – 48 (הלודיטים, הסביבתיים); 78 – 107 (קוד פתוח, קוד סגור).

בספריה למידענות: 303.483 דרו.פו (1105183) (הוזמן לספריה למדעי החברה 19.9.06) וגם תדפיס 11001 (1116761) – עמ' 24-48, תדפיס 11002 (1116763) – עמ' 78-107

6. הרמן, א. ומקצ'סני, ר. (2001). "תקשורת גלובלית, האינטרנט והמהפכה הדיגיטלית" בתוך: שנער, ד. (עורך), אינטרנט: תקשורת, חברה ותרבות. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 221 – 272. [ניתן לקרוא את המקור באנגלית]
שמו מדעי המדינה לפי אונ.תק (321736)

7. רפאלי, ש. (2006). "געועי לטלגרף" (טור אישי "לוגאין"). גלובס. 30/3/2006, עמ' 42 – 43.
בספריה למשפטים

אמצעי התקשורת בישראל
ה. עיתונות יהודית בגולה (שיעור 1)
קריאה

1. Soffer, O. (2004). "Paper Territory – Early Hebrew Journalism and Its Political Roles". Journalism History. Spring, 30, 1, pp. 31 – 39.

EJournal

2. קוץ, ג. (1999). מערכים ומכתבי עתים – עיונים בתולדות העיתונות העברית והיהודית. תל-אביב, הוצאת ירון גולן, עמ' 9-19; 39 – 68.

בספריית: מדף פתוח, ספרות 050.9 A קוץ.מע (405585) וגם תדפיס 10957 (1116718) – עמ' 9-19, תדפיס 10958 (1116737) – עמ' 39-68

3. קוץ, ג. (2001). "העיתונים העבריים הראשונים באירופה – היבטים כלכליים וארגוניים". קשר, מס' 29, עמ' 18 – 26.

כתב עת בספריית מדעי החברה

ה. העיתונות המודפסת בישראל: מצמיחתה של העיתונות ביישוב העברי ועד היום (2 שיעורים)
קריאה

1. כספי, ד. ולימור, י. (1993 – הדפסה שנייה). המתווכים: אמצעי התקשורת בישראל 1948 - 1990. תל-אביב: עם עובד, עמ' 40 – 89 (העיתונות הכתובה – תהליכים ושינויים).
שמו מדעי המדינה לפי כספ.מת (206093)

2. לימור, י. ומן, ר. (1997). "העיתונות הכתובה בעולם ובישראל: ציוני דרך", בתוך: עיתונאות, תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 35 – 57 (תולדות העיתונות העברית בארץ ישראל; העיתונות הכתובה במדינת ישראל).

שמו מדעי המדינה לפי לימ.עת (356083)

3. טוקטלי, א. (2000). מדיניות תקשורת בישראל. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 60 – 77 (העיתונות הכתובה).

שמו מדעי המדינה לפי טוק.מד (447036)

ז. הקולנוע בישראל (שיעור 1)
קריאה

1. מונק, י. (2006). "מבוא: תחיית הקולנוע הישראלי"; "קולנוע עממי ישראלי", אופקים חדשים. גיליון נושא: הקולנוע הישראלי, מס' 27.

כתב עת אלקטרוני <http://ofakim.org.il/zope/home/he/1135575383>

ח. הרדיו בישראל (2 שיעורים)
קריאה

1. כספי, ד. ולימור, י. (1993 – הדפסה שנייה). המתווכים: אמצעי התקשורת בישראל 1948 - 1990. תל-אביב: עם עובד, עמ' 94 – 110 (העיתונות המשודרת).

שמו מדעי המדינה לפי כספ.מת (206093)

2. ליבס, ת. (1999). "מבנה השידור כמבנה החברה – מעיצוב תרבות למלחמת תרבות". קשר, 25, עמ' 88 – 93.
כתב עת בספריה למדעי החברה

3. טוקטלי, א. (2000). מדיניות תקשורת בישראל. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 77 – 85 (העיתונות המשודרת).
שמו מדעי המדינה לפי טוק.מד (447036)

4. דרוב-היישטיין, ג. (2006). "ימי הרדיו – אין סיבה למסיבה", העין השביעית, 62, עמ' 49 – 51.
צפוי

5. פתיר, ד. (2000). "הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו – שמונה השנים הראשונות". ספר השנה של העיתונאים 1999 – 2000. תל-אביב, אגודת העיתונאים. עמ' 63 – 75.
כתב עת בספריה למדעי החברה

ט. הטלוויזיה בישראל (2 שיעורים)
קריאה

1. כספי, ד. ולימור, י. (1993 – הדפסה שנייה). המתווכים: אמצעי התקשורת בישראל 1948 - 1990. תל-אביב: עם עובד, עמ' 115 – 133 (הטלוויזיה).
שמו מדעי המדינה לפי כספ.מת (206093)

2. וינקלר, ד. (2006). "עושים טלוויזיה ישראלית" – דיונים לקראת כינון טלוויזיה בישראל, 1948 – 1968".
קשר, מס' 34, עמ' 130 – 141.
כתב עת בספריה למדעי החברה

3. ליבס, ת. (1999). "מבנה השידור כמבנה החברה – מעיצוב תרבות למלחמת תרבות". קשר, מס' 25, עמ' 93 – 97.
כתב עת בספריה למדעי החברה

4. טוקטלי, א. (2000). מדיניות תקשורת בישראל. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 85 – 101 (הטלוויזיה).
שמו מדעי המדינה לפי טוק.מד (447036)

5. אדוני, ח. והלל, נ. (1997). "אני, 'ישראלי, ו'אזרח העולם': הטלוויזיה בכבלים והשלכותיה על קשרים חברתיים". בתוך: תקשורת ודמוקרטיה בישראל, עורך: כספי, ד. ירושלים, מכון ון-ליר, עמ' 97 – 115.
שמו מדעי המדינה לפי תקש.וד (305619)

י. העיתונות המקוונת ומדיה חדשים בישראל (2 שיעורים)
קריאה

1. כץ, א. (1995). "היוכלו תרבויות אותנטיות להתקיים בעידן של אמצעי התקשורת החדשים?" בתוך: כספי, ד. (עורך), תקשורת המונים: זרמים ואסכולות מחקר. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 165 – 172.
[ניתן לקרוא את המקור באנגלית]
שמו מדעי המדינה לפי כספ.תק (216011)

2. לוי, א. (2000). "רגע אחד לפני הבליעה", העין השביעית, 28, עמ' 16 – 19.
כתב עת בספריה למדעי החברה

3. כספי, ד. (2000). "מדפדף בין המסכים", העין השביעית, 28, עמ' 20 – 21.
כתב עת בספריה למדעי החברה

4. אבירי, ש. (2004). "אנרגיה חדשה", העין השביעית, 51, עמ' 42 – 44.
כתב עת בספריה למדעי החברה

5. גריילסמר, ב. (2006). "המלחמה הקרה", העין השביעית, 63, עמ' 12 – 15.
צפוי

6. טאוסגי, ש. (2006). "לכו ותחפשו – גוגל מגיעה לישראל", העין השביעית, 62, עמ' 44 – 48.
צפוי

* בשיעורים יוצגו נתוני סקרים עדכניים וכן יינתן חומר קריאה עדכני נוסף.
יא. סיכום (שיעור 1)
קריאה

1. Lehman-Wilzig, S. (1992). "Communications: The Mess Media Revolt". In: Wildfire – Grassroots Revolts in Israel in the Post-Socialist Era. U.S.A, State University of New York
pp. 85 – 95.

E323.042 LEH-WIL (186637)

2. בלונדהיים, מ. (1997). "טכנולוגיות התקשורת ועולם הדעת: ההבניה האוניברסלית והדוגמה הישראלית".
בתוך: תקשורת ודמוקרטיה בישראל, עורך: כספי, ד. ירושלים, מכון ון-ליר, עמ' 47 – 70.
שמור מדעי המדינה לפי תקש.וד (305619)

3. טוקטלי, א. (2000). מדיניות תקשורת בישראל. תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 293 – 301 (מערכת
התקשורת – מרכיבים וזיקות).
שמור מדעי המדינה לפי טוק.מד (447036)